

Száz éve nyitott meg az Országos Paedagógiai Könyvtár

E tanulmánnyal egyrészt emlékezni szeretnénk e jeles évfordulóra – amelyet az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum a közeli költözése miatt csak 2007-ben, konferencia keretében kíván méltó módon megünnepelni – továbbá szeretnénk ráirányítani a kollégák és a tisztelt olvasók figyelmét a múltra, annak értékeire, helyenként párhuzamot vonva a jelennel. Meggyőződésünk ugyanis, hogy mai tevékenységünk a múlt értékei, szellemisége, eredményei nélkül színtelenebb, szürkébb és értéktelenebb lenne.

Előzmények

A könyvtár történetéről az Országos Tanszermúzeum megemlézése nélkül nem lehet beszélni, ugyanis gyökerei ide nyúlnak vissza. Sorsa, történetének alakulása is szoros összefüggésben van vele.

Az Országos Tanszermúzeum, amely az 1873-as bécsi világkiállításon megrendezett tanügyi gyűjteményes kiállítás magyar és a külföldi kiállítók anyagainak adományaiból jött létre, már kezdetekben is jelentős hazai és külföldi könyvgyűjteménnyel rendelkezett. Ezek között minden olyan állományegység fellelhető volt, amely a későbbi szakkönyvtár állományát képezte: így a fontosabb pedagógiai monográfiák, kézikönyvek, tankönyvek, iskolai értesítők, ifjúsági irodalom. Mindezekről tanúskodik többek között az 1873-as bécsi világkiállítás magyar anyagának katalógusa is.¹ Ez a gyűjtemény azután tovább gyarapodott ugyancsak adományok, ajándékozás útján. Tehát az Országos Tanszermúzeum – amely nem a mai értelemben vett múzeum volt, hiszen nem a múlt tárgyi emlékeit gyűjtötte, hanem az akkor használatos hazai és külföldről beszerzett, korabeli tanszereket, szemléltető eszközöket – már kezdetektől rendelkezett könyvtárral. Ez a könyvtár azonban nem tudatosan gyarapított, korszerűen rendezett és feltárt gyűjtemény volt, mivel sem elhelyezése, sem költségvetése nem adott erre lehetőséget. Mindenesetre megállapítható, és az intézmény gyűjteményének összetétele is arra utal, hogy már kezdetekben komplex módon, tanszerekkel és könyvekkel együtt kívánták szolgálni a gyakorló pedagógusokat és pedagógiai szakembereket. Ezért tehát nem csoda, ha az idők folyamán a könyvanyag mennyiségének és értékének gyarapodásával felmerült a szakkönyvtár létesítésének gondolata.

Az Országos Paedagógiai Könyvtár létesítésének konkrét előzményei

Az Országos Pedagógiai Könyvtár alapításának gondolatát, francia példákra hivatkozva, Gyertyánffy István, az Országos Tanszermúzeum egykori igazgatója

(1886–1899) vetette fel 1895-ben, a Tanszermúzeumi Bizottság újjáalakuló ülésén, „Az Országos Tanszermúzeum a népoktatás ügyében” címmel. Javaslatában szerepelt az is, hogy az Országos Paedagógiai Könyvtárat a Tanszermúzeum meglévő könyvtárának és a *Néptanítók Lapja* könyvtárának egyesítésével kellene létrehozni.

Ezt a javaslatát a *Néptanítók Lapja* hasábjain is megjelentette, és következőképpen érvelt a könyvtár szükségessége mellett: „[...] a legjobban felszerelt tanszermúzeum is paedagógiai könyvtár nélkül csak félszeg intézmény [...]. Tankönyv és tanszer elválaszthatatlan kapcsolatban vannak egymással. Ez okból mindenütt a hol csak tanszermúzeumokat szerveztek [...] azokat paedagógiai könyvtárakkal igyekeztek összekapcsolni.”² Fentiekben említett javaslatát Wlassics Gyula miniszternek is elküldte, aki ezt elfogadta és felkérte Gyertyánffy Istvánt, hogy készítsen el egy mindenre kiterjedő, költségvetéssel ellátott javaslatot a jövőbeni könyvtár létesítésére vonatkozóan.³ A felkérésnek Gyertyánffy a Wlassics miniszterhez írt elaborátumban tett eleget. Az Országos Paedagógiai Könyvtár megalapítását tulajdonképpen már Wlassics Gyula 1896. február 21-ei, 2758. számú rendelete jelentette. Gyertyánffy István kidolgozott javaslata után azonban a könyvtár ügyében nem történt semmi. Tíz évet kellett még várni, mire megnyithatott.

Az Országos Paedagógiai Könyvtár megnyitása, kezdeti évei

Az Országos Paedagógiai Könyvtár hivatalosan 1906. december 23-án, délelőtt 11 órakor nyitott meg a Ferencz József Tanítók Házában, (Bp., Szentkirályi u. 47.) a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumot (továbbiakban VKM) Neményi Imre osztálytanácsos képviselte, mint ahogy erről az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítőjének első száma hírt adott.⁴ Az ünnepségen nagy számú pedagógiai szakemberekből álló közönség vett részt.

Az újjászervezett, immár kettős intézmény vezetésével Vángel Jenő egyetemi tanárt bízták meg elnöki pozícióban. Az intézmény alapidokumentuma, az 1905-ben jóváhagyott, és 1906-ban hatályba lépett Szervezeti és Működési Szabályzat értelmében az intézmény új neve: Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum, amely tehát kettős intézmény lett: könyvtár és múzeum egy szervezeti egységben. Az SZMSZ, amely irányt mutatott mindkét intézmény működésére nézve, kimondta, hogy a könyvtár célja: „hogy a tanüggyel foglalkozóknak a tanulmányaihoz szükséges irodalmi segédeszközöket rendelkezésükre bocsássa. A könyvtár arra törekszik, hogy elsősorban a hazai paedagógiai irodalmunkat foglalja magában lehetőleg teljesen, a külföldi paedagógiai munkák közül pedig azokat, amelyek a magyar viszonyokra vonatkoztathatók, vagy gyakorlati fontosságuknál és maradandó tudományos becslésükkel fogva mellőzhetetlenek. A cél elérésére iskolai könyvtárakat és vándorkönyvtárakat szervez az iskolák fokozatai szerint; a gyűjtemények mellett olvasó- és dolgozószobákat rendez be; a Paedagógiai Könyvtárban és Tanszermúzeumban elhelyezett könyveket és tanszereket a kezelési szabályzat értelmében használatra kikölcsönzi; bibliográfiai tájékoztatást bocsát közre; tanszermúzeumok, paedagógiai könyvtárak, és gyűjtemények szervezésében közreműködik [...]”⁵

Az 1906-ban hatályba lépett SZMSZ korszerűségét mutatja, hogy pontjai, legalábbis, ami a célokat, és a feladatokat illeti, némi terminológiai változtatással ma is vállalhatók.

A Könyvtár olvasótermének használati szabályzata

A könyvtár működésének másik fontos dokumentuma: az olvasótermi szabályzat, amelyet a miniszter 1907. február 24-én kelt, 17669. számú rendeletével hagyott jóvá. Ebből tudjuk, hogy a könyvtárat és olvasótermet a tanüggyel foglalkozók (tanárok, tanítók, pedagógiumi hallgatók) díjtalanul használhatták. A hét öt napján nyitva tartott, szombaton és vasárnap is. Egyszerre csak egy könyvet lehetett kiadni helyben olvasásra. A szabályzat lehetővé tette a könyvek kölcsönzését is, de azt az elnökség tudtával és beleegyezésével lehetett megtenni. Egyszerre öt könyv volt kölcsönözhető. A kétszeri felszólításra vissza nem hozott könyveket az olvasó költségén szerezték be. A mai gyakorlathoz hasonlóan nem voltak kölcsönözhetőek a folyóiratok, szótárak, lexikonok, enciklopédiák és a nagyobb értéket képviselő könyvek, valamint a könyvritkaságok. A könyvtár tiltó szabályokat is foganatosított a rongálókkal szemben. Tiltva volt a könyvekbe való firkálás, aláhúzás, a könyv csonkítása, rongálása. A szabálysértőkkel szemben súlyosabb esetben a könyvtártól való eltiltás is járhatott. Fontosnak tartották az olvasói észrevételeket, igényeket. Erre a célra szolgált az olvasóteremben elhelyezett úgynevezett „bejegyzési könyv”, amelybe a különböző javaslatokat és panaszait is bejegyezheték. Ván-gel Jenő fontosnak tartotta a könyvtár és az olvasóterem gondozását és fejlesztését. Az olvasóterem használatával kapcsolatban a következőket jegyezte meg: „a [...] könyv-kölcsönzésben pedig a lehető legmesszebb menő kedvezmény megadásáig el kell mennünk, magát a kedvezményt pedig nemcsak a budapestieknek, hanem a vidéki tanférfiaknak is meg kell adnunk, mert csak ilyen úton lehet a könyvtár látogatását elősegíteni és megkedveltetni.”⁶ Az olvasótermi szabályzat ugyan még nem ezt tükrözte – mai szemmel kissé szigorúnak bizonyul –, de a gyakorlatban azonban a fent említettek szellemében jártak el. Ezt bizonyítja ugyanis a *Középiszkolai Tanáregyesületi Közlönyben* 1907-ben megjelent cikk is. Ebben a szerző megelégedéssel tesz említést arról, hogy az Országos Paedagógiai Könyvtárban a helyben olvasás és a kölcsönzés is „egyszerű eljárással” történik. Továbbá méltatja a cikk írója, hogy a könyvtár vezetése figyelembe veszi az olvasói kéréseket: „Nem egy olvasónak nyílt alkalmá meggyőződni, hogy az elnök a legnagyobb előzékeny-séggel teljesíti a Desideriákba bejegyzett munkák s folyóiratok beszerzését.”⁷

Ván-gel Jenő igazgató 1907. évi munkaterve

Ván-gel Jenő munkatervében kiemelt helyen szerepelt a könyvtár és pedagógiai olvasó gondozása és fejlesztése. A könyvtár állományát elsősorban vétel útján kívánta fejleszteni. Megállapította a gyűjtemény hiányait, ezek pótlását minde-nekelőtt valónak tartotta. A hiányok közt szerepeltek az iskolai értesítők, amelyeket a teljesség igényével gyűjtötte a könyvtár. A tankönyvek kurrens gyarapítását köteles példányok útján biztosították. Problémát jelentett azonban a régi tankönyvek

beszerzése. A könyvtár vezetője e célból fontosnak tartotta az antikváriusokkal, más könyvtárakkal, könyvkiadókkal való kapcsolat felvételét. Szükségesnek tartotta a folyóiratok beszerzését is, ezek közül a hazai pedagógiai szaklapokat a teljesség igényével, a külföldieket pedig válogatva gyűjtötte. Munkatervében bejelentette, hogy 1907-től megindítja az intézmény hivatalos lapját, az *Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítőjét*, amelynek tervét ugyancsak Gyertyánffy István vetett fel még 1895-ben.

Az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítője

1907-ben az *Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeumi Értesítőnek* (továbbiakban: *Hivatalos Értesítő*) a megjelenésével megvalósult Gyertyánffy István másik fontos javaslata. 1907-től 1917-ig 11 évfolyama jelent meg, mint az OPK és TM hivatalos közlönye. A kettős intézmény elnöksége adta ki. A nyomdai és az expedíciós költségeket pedig a Franklin Társulat vállalta magára. Eleinte főként a Tanszermúzeum ügyeivel foglalkozott: taneszközök és iskolai berendezési tárgyak ismertetéseit, az iskolai felszerelések kezelésének eljárásait, a szemléltető eszközök használatának módját, a minisztériumhoz engedélyeztetésre benyújtott tanszerek leírásait tartalmazta. A könyvtárra vonatkozó, cikkek, adatok főként a számok végén, többnyire a „könyvtári és múzeumi ügyek” címszó alatt jelentek meg. Minden szám végén közreadták az adott hónapra vonatkozó statisztikát, amely fontos információul szolgál a könyvtár működésére, életére vonatkozóan, annál is inkább, mert ebből az időből kevés irat, dokumentum áll ma rendelkezésünkre.

A folyóiratnak két jelentős melléklete volt: az egyik az 1909 júniusától kéthavonként megjelenő *Paedagógiai Repertórium*, és az 1915-től negyedévenként kiadott német nyelvű kiadvány: a *Monats-Berichte der Pädagogischen Landes-Bibliothek und Museums für Lehrmittel*. A *Paedagógiai Repertórium* mintegy kilencven külföldi pedagógiai folyóirat cikkeinek jegyzékét tartalmazta szakcsoportokba osztva, 1911-ig jelent meg. A német nyelvű mellékletet pedig a *Hivatalos Értesítő* rövid kivonatán kívül rendszeresen ismertetéseket adott a hazai közoktatásra vonatkozó fontosabb intézkedésekről, a legújabb magyar pedagógiai irodalomról, és teljes lapszemlét a pedagógiai sajtó nevezetesebb munkáiból, kb. huszonöt hazai folyóirat tartalmáról. Ezzel hiteles képet kívánt adni a magyar állapotokról, a magyar pedagógia helyzetéről, amelyet külföldön sok esetben tévesen láttak.

A könyvtár működésére vonatkozó fontosabb javaslatok

A *Hivatalos Értesítő* helyet adott a könyvtár és múzeum működésére, feladataira vonatkozó javaslatoknak is. Ezek a javaslatok részben már abban az időben, részben pedig – a lehetőségek hiányában – csak később valósultak meg.

Ezek között kell megemlítenünk Imre Sándor, jeles pedagógiai szakember szerzőgázó, a kettős intézmény jövőbeli feladataira is rámutató tanulmányát. A pedagógiai irodalomban való tájékoztatást a könyvtár fontos feladatának jelölte meg. E célból javasolta egy úgynevezett „*paedagógiai évkönyv*” kiadását, és „*szakszerű*

könyvjegyzék” készítését. Véleménye szerint ez a kiadvány segítséget nyújtana a külföldi pedagógiai irodalom és szakaját áttekintésében. Ezt a célt szolgálta tulajdonképpen az 1909-től indult melléklet a *Paedagógiai Repertórium*, amelynek már újabb kori történetünkben egy fejlettebb változata volt a *Külföldi Pedagógiai Irodalom* (KPI) néven hosszú éveken keresztül nyomtatásban megjelent bibliográfia; ma pedagógiai adatbázisunk (PAD) tölti be ezt a szerepet. A *Hivatalos Értesítőben* való közlésre javasolta továbbá a könyvtár újonnan beszerzett könyveinek jegyzékét, ami meg is valósult a *Hivatalos Értesítő* 1915. 7–8. számától kezdve. Másik felvétele egy „szakszerű könyvészet” közreadásának javaslata volt, amely egyben irodalmi tájékoztató is lenne, nem csupán a könyvtár meglévő anyagáról adna betűrend szerinti jegyzéket, az „egyes szakok irodalmában megkülönböztetné az alapvető, az elavult az újszerű egymást kiegészítő munkákat a tanulmányozás szempontjából közömbös vagy éppen értéktelen kiadványoktól.”⁸ Célul tűzte ki többek között a *hazai pedagógiai irodalom teljes egybegyűjtését*. Ezen „minden hazait, nem csupán a magyart” értette. Ezzel tulajdonképpen a könyvtárnak a pedagógia terén a nemzeti könyvtári feladatára hívta fel a figyelmet, ami ma is érvényben van. Rámutatott még a *teljes lapszemle* fontosságára, vagyis a pedagógiai lapokon kívül minden politikai, tudományos folyóirat pedagógiai vonatkozású cikkeire való kiterjesztésére. Ez igazából a könyvtár újabb kori történetében valósult meg: a *Magyar Pedagógiai Irodalom* (MPI) nyomtatásban megjelenő kiadvánnyal, amely ma a pedagógiai adatbázis (PAD) részét képezi. Említésre méltó Imre Sándor felvetéseiből még az iskolai értesítők feldolgozására, feltárására vonatkozó javaslata, az „*értesítőkről való részletes beszámolás*”: Ez a javaslat ma a számítógépes iskolatörténeti adattárban. („Schola-Orbis”⁹) valósult meg, ebben az iskolai értesítők alapján, az iskolák történetére, tanáira és a neves diákjaikra vonatkozó minden fontos információt adattárszerűen feldolgozunk. Imre Sándor tervei között szerepelt még egy *irattár* létesítése is, mely „a nevelésügyi iratokat, kéziratokat, tanügyi egyesületek régi iratait különféle tanácskozások írott anyagát, eredeti beadványokat, tanterv-javaslatokat” foglalt volna magában. Nagyszabású, és egyben jövőbe is mutató terveivel úgy gondolta, hogy „az O.P.K. lassanként a magyar neveléstörténeti kutatások nagy jelentőségű központjává fejlődhetnek.”¹⁰

Egy másik jövőbe mutató és a könyvtár feladatait érintő felvetést is megemlítenénk, amely szintén a *Hivatalos Értesítő* hasábjain jelent meg, és az iskolai tanári könyvtárak duplum példányaira hívta fel a figyelmet, javasolva, hogy az OPK közreműködhetne ezek hasznosításában, és az iskolai könyvtárak munkájának módszertani irányításában. Hogy ez a kérdés mennyire fontos és jövőbe mutató volt, azt mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy az 1958-ban újraindult Országos Pedagógiai Könyvtár ezt a feladatot mint a iskolai könyvtári hálózat módszertani központja látta el, és gyakorlatilag ma is ellát ilyen feladatot, bár ennek jogi keretei megszűntek. A *Hivatalos Értesítő*, amely 1916-tól *Paedagógiai Értesítő* néven jelent meg, 1917-ben gazdasági nehézségek miatt megszűnt.

Vángel Jenő igazgatói korszakának eredményei

A miniszteri vezetés korábbi ígéretéhez híven, valóban jelentősen támogatta az intézményt, ezzel elősegítette fejlődését, szakkönyvtár jellegének megalapo-

zását. Vángel Jenő kilencéves munkássága alatt a könyvtár korszerű szakkönyvtárrá nőtte ki magát. Állománya is szépen fejlődött, míg 1906 előtt a Tanszermúzeum könyvtárának gyarapítására egy fillért sem tudtak fordítani, addig az Országos Paedagógiai Könyvtár megnyitása utáni években 6–8 ezer korona értékű pedagógiai témájú könyvet és folyóiratot szerezhettek be, és a kötetésre évenként mintegy 2–3 ezer koronát fordíthattak.¹¹ A tervszerű, a kurrens és a retrospektív művekre is kiterjedő állománygyarapítás következtében az állomány rohamosan nőtt, melyet jól tükröznek az alábbi statisztikai adatok: 1906-ban a könyvtár állománya 6973 munkáról ad számot, 1910-ben már 18 765 db, 1913-ban 24 093, 1914-ben pedig 26 378 munkát tartalmazott, a beleltározott kötetek száma pedig meghaladta a 44 ezret. Ezzel a gyűjteménnyel már a nagykönyvtárak közé tartozott.¹²

Az állomány folyamatos gyarapodásával szükségesnek tartották egy nyomtatott katalógus megjelenítését a filozófiai és pedagógiai munkákról. Ezt 1911-től a *Hivatalos Értesítőben* is közzétették, de 1913-ban önálló kiadványként is megjelent.¹³ A gyűjtemény gyarapodása szükségessé tette a tágasabb, megfelelőbb elhelyezést. A Tanítók Házából költözni kellett azért is, mert az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum által elfoglalt területekre szüksége volt a főiskolának. 1913 júliusában ezért új helyre, a Képzőművészeti Társulat Andrassy út 69. szám alatti épületébe költöztek, amelyet tíz évre béreltek. Az intézményt a földszinten és az emeleten helyezték el. A könyvtár és az olvasóterem a földszinten kapott helyet. 1914. március 17-én nyitott meg újból a könyvtár és múzeum a költözés után.¹⁴

Az épületben az anyagot szakok szerint csoportosítva helyezték el. A nyomtatott betűrendes katalógus után hozzáfogtak a könyvtár pedagógia anyagának szak szerinti feltáráshoz, a szakkatalógus kiépítéséhez, amely 1915 elejére készült el. A szakkatalógus rendszerét Lechnitzky Gyula, tanszermúzeumi titkár és elnökhelyettes dolgozta ki. A katalógusrendszer kialakításánál figyelembe vette a könyvtár meglévő szak szerinti rendjét és felhasználta a rendelkezésre álló forrásmunkákat, pl. a tizedesrendszer beosztását, továbbá a lipcsei Comenius-Bibliothek rendszerét, de összességében nem vett át teljesen kész rendszert, hanem saját céljaira újat alkotott. Kialakított egy hierarchikus osztályozást, mely 200 főosztályt és 800 alosztályt tartalmazott. A szakkatalógusban a főosztályt („főbeosztás”) római szám jelölte (pl. I. Paedagógia, II. Szépirodalom stb.). A főosztályon belül kezdőbetűs jelölést alkalmazott: pl. PF paedagógiai filozófia, NT testnevelés, GyV gyermekvédelem. Az alosztályok száma szükség szerint bővíthető volt, például KF 'E': közoktatási felügyelet az elemi iskolában stb.

Vángel Jenő a könyvtár éléről hivatalosan 1915. május elsejével távozott, amikor is saját kérésére felmentették igazgatói állásából. Az ő nevéhez fűződik a könyvtár korszerű szakkönyvtárrá fejlesztése, állományának nagyságával pedig a nagykönyvtárak sorába lépett, és a pedagógia központi könyvtárává fejlődött. A könyvtárat igénybe vevő pedagógusok száma is jól mutatta működésének hatékonyságát, hiszen a kölcsönzők száma is folyamatos emelkedést mutat: 1908-ban 724 fő, 1912-ben 2993 fő, 1914-ben 3640 fő kölcsönzött. A kölcsönzött művek száma, 1908-ban 1550 db, 1912-ben 5923 db, 1914-ben 12 008 db mű volt.¹⁵ A fentiekben vázolt eredmények ismeretében megállapítható, hogy az 1906–1914-ig terjedő időszak a könyvtár felfelé ívelő, egyben virágzó szakasza volt.

Az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum további sorsa

Sajnos, a továbbiakban a fejlődés nem volt töretlen, a háborús viszonyok egyre inkább éreztették hatásukat. Az intézmény fejlődése megszakadt. Ez kihatott az állomány gyarapítására, a beszerzésre is. Folyóiratot egyáltalán nem tudott beszerezni, a kölcsönzést is korlátoznia kellett. 1922-ben – valószínűleg gazdasági okok miatt – egy minisztériumi rendelettel megszüntették az intézmény szerves részét képező Országos Tanszermúzeumot.¹⁶ A könyvtár sorsa valójában már ezzel megpecsételődött. Ettől kezdve a könyvtár egyesülve a VKM házikönyvtárával a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Országos Tanügyi és Pedagógiai Könyvtáráként működött új helyén, a Kálmán Imre, Szemere, Báthory és Hold utcákkal határolt nagy épülettömbben. Az intézmény azonban nem kapta meg a továbbiakban a kellő anyagi támogatást, sem személyi, sem tárgyi feltételei nem tették lehetővé további fejlődését, szakkönyvtárként való működését. Igazából anyagiak hiányában nem tudott lépést tartani korának szakirodalmával. E nehéz helyzetet a minisztériumi vezetés a könyvtár megszüntetésével,¹⁷ gyűjteményének a hazai nagykönyvtárak és külföldi magyar intézetek közötti elosztásával oldotta meg.¹⁸

A 82 233 kötetes könyvtár megszüntetése után a paedagógiai könyvtár feladatait egy ideig a Fővárosi Pedagógiai Könyvtár és az Oktatásügyi Minisztérium Pedagógiai Könyvtára igyekezett megoldani. Egy országos jellegű pedagógiai szakkönyvtár szükségessége azonban szinte a megszüntetéstől kezdve napirenden volt, és létjogosultságát bizonyítja, hogy 1958-ban az Országos Pedagógiai Könyvtár újraalakult, és tíz év múlva a múzeumot is felállították.

Az OPKMe viszontagságos története után ma már újra komoly tényezőjévé vált a magyar könyvtárügynek, és a pedagógia szakterület országos szakkönyvtára, sőt mi több, komplex intézmény lett: könyvtár, szakmúzeum taneszköztár is egyben. Mindig (a múltban és ma is) igyekezett a kor adta követelményeket felismerni, és azt figyelembe véve alakítani programját, ugyanakkor nem feladva a jövőbe mutató korszerű terveket sem. Amikor erre törekszünk, valljuk és követjük az egykori sikeres igazgató, Vángel Jenő megállapítását, miszerint: „[...] ha ismerjük a [könyvtár] múltját, ha tudjuk a jelenét, [...] akkor a múltat a jelennel összevetve megrajzolhatjuk magunknak a jövő képét.”¹⁹ Reméljük, hogy az OPKM közeljövőben tervezett átszervezése nem akadályozza meg azt, hogy a jövőkép, amelyet az OPKM vezetése megrajzolt a „Magyar Pedagógusok Háza” koncepcióban,²⁰ megvalósuljon, és ne csak elképzelés, hanem kézzelfogható, egyre közelebbi valóság legyen. Kívánjuk mindannyiunknak, hogy ez mielőbb bekövetkezzék.

JEGYZETEK

- 1 Névjegyzék a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi ministeriumnak az 1873. évi bécsi világiállításon rendezett tanügyi gyűjteményes kiállításról. Bp., 1873.
- 2 Gyertyánffy István: Eszmék egy „Országos Paedagógiai Könyvtár” felállításáról, 1895. = Néptanítók Lapja, 1895. 100. 970. p.

- 3 Gyertyánffy István: Az Országos Tanszermúzeumról és Paedagógiai Könyvtárról. Bp., 1923. 37. p.
- 4 Könyvtári és múzeumi ügyek = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítője, 1907. 1. 12–13. p.
- 5 Az Országos Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Szervezeti és Működési Szabályzata. = Hivatalos Közlöny. 1906. 6. [109–110. p.]
- 6 Az Országos Paedagógiai Könyvtár és olvasóterem használati szabályai = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Hivatalos Értesítője, 1907. 3. 47. p.
- 7 Pedagógiai könyvek kölcsönzése. = Országos Középiskolai Tenáregyesületi Közlöny, 1908. 23. 520. p.
- 8 Imre Sándor: Paedagógiai irodalmunk és az Országos Paedagógiai Könyvtár = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Múzeum Hivatalos Értesítője, 1915. 7–8. 121. p.
- 9 Bakó Anna–Szilágyi Erzsébet: Iskolatörténeti számítógépes adattár, Schola-Orbis = Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum évkönyve, 2003. Bp., 2003. 165–168. p.
- 10 Imre Sándor: Paedagógiai irodalmunk és az Országos Paedagógiai Könyvtár = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Múzeum Hivatalos Értesítője, 1915. 7–8. 124. p.
- 11 Vángel Jenő–Nagy Zsigmond: Az Országos Pädagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum philosophiai és pädagógiai munkáinak betűsoros jegyzéke. Bp., 1913. 3. p.
- 12 Droppánné Debreczeni Éva: Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum története különös tekintettel a könyvtári gyűjtemény alakulására I. [köt.] Bp., 2003. 134. p.
- 13 Vángel Jenő–Nagy Zsigmond: Az Országos Pädagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum philosophiai és pädagógiai munkáinak betűsoros jegyzéke. Bp., 1913.
- 14 Az OPK és TM új helyiségeinek bemutatása = Az Orsz. Paedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum Értesítője, 1914. 2. 28. p.
- 15 Droppánné Debreczeni Éva: Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum története különös tekintettel az állomány alakulására I. [köt.] Bp., 2003. 140. p.
- 16 MOL K636–1932–1936–29 t. Az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ felterjesztése.
- 17 MOL K726–1933–239. (12.571–1933. IV. sz.) [A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Országos Tanügyi és Pedagógiai Könyvtárának megszüntetési határozata.]
- 18 MOL K636–1936–29. (21.696/1934.) A V.K.M Orsz. Tanügyi és Pedagógiai Könyvtárának megszüntetéséről és szétosztásáról szóló összesített jelentés [...].
- 19 Vángel Jenő: A Tanszermúzeum és a Paedagógiai Könyvtár = Magyar Paedagógia, 1907. 9. p.
- 20 Jövőkép. Az intézmény jövője: A Magyar Pedagógusok Háza. ... (összeáll. Balogh Mihály). = Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum évkönyve, 2003. 24–28. p. ; Balogh Mihály: Magyar Pedagógusok Háza születik ... = Mentor, 2004. 3. 8–9. p. ; Balogh Mihály: Magyar Pedagógusok Háza: az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum megújulási stratégiája = Könyv és Nevelés, 2004. 2. 7–16. p.

Droppánné Debreczeni Éva